

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЉ

Година I Свеска 1

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње

ISSN 0027-8084 = Наш језик

COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи с̄уденӣи
̄освећују ̄роф. др Сре̄и Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄а
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним с̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српском језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – початку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. БИНЂИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социлингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'373.21
811.163.41'282.2

Оригинални научни рад
Примљено 26. новембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ*
(Институт за српски језик САНУ, Београд)**

О РЕЛАЦИОНИМ МИКРОТОПОНИМИМА У РАЂЕВИНИ

У раду ћемо дати преглед микротопонима мотивисаних положајем у простору на терену Рађевине. Издвојићемо предлоге који се јављају у топонимима предлошко-падежне конструкције и у топонима који су настали срастањем предлога са именицом. Даћемо и семантику именица које су послужиле као оријентир при настајању релационих микротопонима.

Кључне речи: Рађевина, ономастика, релациони микротопоними.

На почетку рада појаснићемо шта подразумевамо под синтагмом „релациони микротопоними“. То су локалитети којима је као мотив именована послужио њихов положај у простору у односу према другим објектима. За топониме овога типа карактеристично је да један обележени објекат служи за тачније лоцирање, односно именовање другог. Код ових топонима, предлог се јасно издваја. У случајевима где су предлози срасли са именицом то је, можда, изражено у мањој мери. У топономастичком фонду једне области знатан број топонима чине двочлане синтагме, међу којима је изванредан број топонима у чијем саставу се налази предлог – било да је реч о предлошко-падежним конструкцијама (*На Брду*) или о случајевима где су предлози потпуно срасли са именицом (*Забрдо*). У овом раду даћемо преглед релационих топонима који су забележени на терену Рађевине, као и кратак коментар у вези са топонимима тога типа.

* mirjana.petrovic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (бр. 178020), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Релациони микротопоними на посматраном терену исказују се на два начина: 1) предлошко-падежним конструкцијама типа предлог + именица (*Пòд Барама, Ўз Гранїк*) и 2) сложеницама од предлога и именице (*Нàдгàј, Зàкрсї*).¹

1) Топоними предлошко-падежне конструкције

Предлози који се јављају у топонимима предлошко-падежне конструкције (*виш, за, код, крај, међу, на, над, ниже, њод, њреко, њрема, у и уз(а)*) као основно значење имају значење места и уносе га у семантику именица, односно у нашем случају топонима, које образују.

Топониме овога типа наводићемо према учесталости на терену.

Предлог *њод*: *Пòд Барама* Тм,² *Пòд Бãшчом* Шљ, *Пòд Брѣгом* Це, *Под Буквãком* Бш, *Под Врїљинòм* Це, *Под Глãв"цòм* БЦ Бш, *Пòд грòбљем* Ли Ст За, *Под Думèром* Шљ, *Пòд јãзом* Вр Шљ, *Под Јèдловїшїем* Лп, *Под каменом* За,³ *Под Кãйурòм* Лп, *Под Кїком* За, *Под Кòзјòм сїјèнòм* Бш, *Под Кòљебе* Кс, *Под кућом* Бо, *Пòд Лиїòм* Кж Вр Ба, *Под Лїсинòм* За, *Под Њивàр"цòм* Лп, *Под Òрловачòм* За, *Под Пèшинòм* БЦ Кж, *Под Планїнòм* Бо, *Под илãцом* Цв, *Под Сїјèнòм* За Бш, *Под Тòчком* За, *Под Шумãром* Бе.

Предлог *код*: *Код анїјèнè* Шљ, *Код Винограда* Кр, *Код Вòдè* За, *Код Врèла* Ко, *Код Граба* Кж, *Кòд Грòбља* За БЦ, *Код Ђèрема* За, *Код Јèзера* БЦ, *Код Кòлèбè* Кж Тм, *Код крўшãкã* Ст, *Код куће* За, *Код Лїїè* БЦ, *Код Лїї"ћа* Шљ, *Код Мочила* Ст, *Код Оскòрушè* Бр, *Код Равне њиве* Бш, *Код Сàсїãнка* Кж, *Код Сїјèнè* Бш, *Код Сїòшарè* Бр, *Код Сїудèн-ца* Шљ, *Код Точка* За Цв Ко, *Кòд чардãка* Ко, *Кòд шкòлè* Вр.

Предлог *уз(а)*: *Уз Æрсеновачу* БЦ, *Уз Баре* Це Ко, *Уз брèзїк* Кж, *Уз бўквãк* БЦ, *Уз Гãј* За Бр Вр Шљ, *Уз Гранїк* Це, *Уз друм* Бо Ко, *Уз Јасèн* Бе, *Уз Комàд"ће* Ба, *Уз Кржаву* Кж, *Уз Крсї* Вр, *Уз Лук"новачу* Це, *Уз Мãьевач* Бо, *Уз Ограде* Бо, *Уз њраг* Цв, *Уз Прљуге* Це, *Уз Рãйков"цу* Це, *Уз Сòлла* Це, *Уза Сїирãну* Ли.

¹ „Традиционални приступ творби речи, по коме се префиксални начин творбе укључује у слагање, постао је неприменљив када је у науку о језику уведен нов принцип класификације морфема“ (Радић 2005: 54).

² Скраћенице иза самог топонима замењују имена рађевских села: Бањевац (Бњ), Бастав (Ба), Бела Црква (БЦ), Белотић (Бе), Богоштица (Бо), Брезовице (Бр), Бриштица (Бш), Врбић (Вр), Завлака (За), Комирић (Ко), Коњуша (Књ), Костајник (Кс), Красава (Кр), Кржава (Кж), Ликодра (Ли), Липеновић (Лп), Мојковић (Мо), Равнаја (Ра), Ставе (Ст), Толисавац (То), Томањ (Тм), Цветуља (Цв), Церова (Це) и Шљивова (Шљ).

³ Неакцентовани примери забележени су у катастарским картама и нису потврђени на терену.

зову префиксалним и префиксално-суфиксалним. Њихово присуство и бројност у речничком фонду потврђују да су ови творбени модели присутни и даље у језику (Радовић-Тешић 1985: 205).⁵

Заједничко за све релационе топониме јесте присуство тзв. именице оријентира. Избор предлога који ће се појавити као део релационог микротопонима у директној је вези са географским положајем локалитета који се именује – да ли је он *изнад* или *испод*, *пored* или *иза* суседног, познатијег места које је већ именовано у топонимији и које би се могло третирати као оријентир (Радовић-Тешић 1987: 622). У већини случајева то је већ постојећи, по некој својој особини на терену изразитији локалитет. Забележен је и мањи број топонима предлошко-падежне конструкције код којих као оријентир није послужио постојећи топоним већ обичан апелатив. Да ли је као мотив именовања релационих топонима послужио апелатив или топоним, види се из начина на који је он написан (Богдановић 2002: 285). Уколико је именица у предлошко-падежној синтагми написана великим словом (*Под Букваком*), мотив именовања био је топоним (*Буквак*), а уколико је написана малим (*На раскршћу*), мотивација је био обичан апелатив (*раскршће*).

На позицији именице оријентира, на нашем ограниченом корпусу, налазе се топоними или апелативи, који се могу разврстати у следеће семантичке скупине:⁶

1. називи за рељеф: *брдо, брег, врњбина, главица, коса, кик, сџрана, њлећ, камен, њећина, њланина, раван*;
2. називи за фитониме:⁷ *бреза, буква, гуња, јасен, граб, граница, ива, јелда/хељда, лија, крушка, лија, оскоруша*;⁸
3. називи за хидрониме: *бара, вода, ђерем, сџуб(о), сџуденац, њочак, врело, река, јаз, мочило*;
4. називи за пољопривредне термине: *башча, њива, ограда*;
5. називи за култне објекте: *гробље, крс*;
6. називи за врсте земљишта: *кржава*,⁹ *сџена, глиб, њрљуга*;
7. називи за општу покривеност тла: *гај, шумар, лисина*;
8. називи за стамбене и друштвене објекте: *кућа, школа, чардак*.

⁵ Још о именичким образовањима с префиксима *над-* и *под-* в. Радовић-Тешић 1985: 205–219.

⁶ Ради боље прегледности, у овом делу рада нећемо правити разлику да ли је оријентир био апелатив или топоним јер је акценат на семантици именица код релационих топонима.

⁷ Нисмо пратили творбену структуру фитонима на терену, што би у неким другим сегментима истраживања било битно.

⁸ О називима биљака у топонимији Рађевине в. Петровић-Савић 2017.

⁹ 'Место на којем има железне руде' (Јома 2005: 14).

О разноврсности података који се добијају посматрањем топонима, сведоче и подаци до којих смо дошли анализирајући сегмент топонима просторно ограничен на једну област, а семантички на део који смо назвали релациони топоними.

У настајању релационих топонима на терену Рађевине присутни су предлози: *виш*, *за*, *код*, *крај*, *међу*, *на*, *над*, *ниже*, *код*, *преко*, *према*, *у* и *уз(а)*. У овом раду посматрано је стотинак топонима, а најбројнији међу њима јесу они у чијој конструкцији се налазе предлози *код*, *код* и *уз(а)*. Они чине више од половине укупног броја. Природни положај локалитета у великој мери утиче на избор префикса у овим конструкцијама. Рађевина је област која се дели на Горњу и Доњу Рађевину. Горња је брдовитија, стрмија, изломљенија, за разлику од Доње, где је терен равнији и приступачнији. Таква реална ситуација на терену оправдава постојање предлога у топонимији којима се, по висини, одређује положај другог објекта у простору: *виш*, *уз*, *код*, *на*, *над* (*Виш куће*, *Уз Буквак*, *Над Грџљем*). Предлозима *код*, *крај*, *за* и *иза* одређује се близина неком другом појму (*Код Водде*, *Код Језера*, *За Брдом*). Употреба ових предлога на терену одговара њиховој употреби и у књижевном језику, односно они у топонимији Рађевине иду уз исте падеже као и у стандардном језику.

Топонимија је извор преко којег се могу пратити разне језичке појаве и дијалекатске особености испитиваног краја. То потврђује и овај ограничени корпус наших микротопонима. Рађевина је терен на којем је преношење акцената на проклитику, како стари тип преношења, тако и нови, жива категорија.¹⁰ Та појава потврђена је и на корпусу који смо користили у овом раду (*На Брду* Бо БЦ За Ко, *Под јазом* Вр Шљ, *Уза Сирану* Ли, *За Брдом* Кж Бо, *За Брџгом* Шљ То; *Под Барама* Тм, *Под Баичом* Шљ, *На Баичи* Тм, *Међу јазом* За). На ограниченој грађи, срећемо и врло изражену дијалекатску црту Рађевине – редукцију вокала (*Уз Сџла*, *За глџом*).¹¹

Именица оријентир код релационих топонима, посматрано из семантичког угла, најчешће припада називима за рељеф, називима за фитониме и називима за хидрониме. Прво што нам падне у очи посматрајући одређени терен јесте његова конфигурација, односно изглед. То се у топонимији „разрешава“ именима за географске термине (*брдо*, *главица*, *коса*, *кик*, *раван*...), па је и оправдано и очекивано присуство назива за географске термине у функцији именице оријентира

¹⁰ О преношењу акцената на проклитику у говору Рађевине в. Петровић-Савић 2012.

¹¹ Уп. Петровић 2005: 276.

код релационих топонима. Биљна покривеност тла, односно присуство појединачних биљних врста на терену такође је једна од првих особина које запажамо на терену. Није неочекивано што су се називи за фитониме (*бреза, граб, липа, оскоруша*), по бројности, нашли у самом врху именица оријентира. У нашем раду, треће место као именице оријентира заузимају називи за хидрониме и бројчано су готово исти као и претходне две поменуће групе (*бара, ђерем, тичак*). Хидроними се, такође, издвајају у простору и сасвим је јасан и разумљив удео хидрографских апелатива и хидронима у мотивацији именовања других топонима. Основни мотив за именовање другог објекта јесте извесна посебност, истакнутост објекта који служи као оријентир. Ту особеност испуњавају наше именице оријентира и јасно је зашто су се нашли на врху називи које бисмо у топономастичким истраживањима при семантичкој подели сврставали у географске термине.

На терену Рађевине забележено је знатно више релационих топонима предлошко-падежне конструкције од оних где је предлог срастао са именицом.

Топонимија једнога краја, па чак и кад се посматра само њен један мали део, представља, слободно можемо казати, непресушни извор за истраживања. Пружа информације различитог типа у зависности од тога како је посматрамо и на који начин анализирамо. Пратећи предлоге у топонимији Рађевине кроз релационе микротопониме, добили смо информацију о конфигурацији терена, о типу објеката који су били доминантни приликом именовања других локалитета, а потврдили смо и постојање раније познатих дијалекатских особености испитиванога подручја.

ЛИТЕРАТУРА

- Богдановић 2002: Недељко Богдановић, Предлошко-падежне синтагме у топонимији сврљишког краја, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* XLV/1–2, Нови Сад, 285–290.
- Лома 2005: Александар Лома, Из историјске топонимије Пљеваљског краја, *Гласник Завичајног музеја* 4, Пљевља, 9–15.
- Петровић 2005: Мирјана Петровић, Основне фонетске особине рађевског села Бела Црква, *Прилози проучавању језика* 36, Нови Сад, 269–292.
- Петровић-Савић 2012: Мирјана Петровић-Савић, Преношење акцента на проклитику у говору Рађевине, *Прилози проучавању језика* 43, Нови Сад, 215–235.

- Петровић-Савић 2017: Мирјана Петровић-Савић, Називи биљака у топонимији Рађевине (творбено-семантички аспект), *Српски језик XXII*, Београд, 571–586.
- Радић 2005: Јованка Радић, Префиксална творба речи – деривација или композиција (наставни и ваннаставни аспект), *Наш језик XXXVI/1–4*, Београд, 54–67.
- Радовић-Тешић 1985: Милица Радовић-Тешић, Именичка образовања с префиксима *над-* и *јод-*, *Наш језик XXVI/4–5*, Београд, 205–219.
- Радовић-Тешић 1987: Милица Радовић-Тешић, Именичка образовања с префиксима у српскохрватској топонимији, у: *Зборник Шесте југословенске ономастичке конференције*, ур. Павле Ивић и др., Београд: Српска академија наука и уметности, 621–626.
- Радовић-Тешић 1998: Милица Радовић-Тешић, Творба топонима с префиксом *за-*, *Српски језик III/1–2*, Београд, 65–69.
- Радовић-Тешић 2002: Милица Радовић-Тешић, *Именица с њрефиксима у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.

Мирјана С. Петровић-Савић

К ВОПРОСУ О РЕЛЯЦИОННЫХ МИКРОТОПОНИМАХ В ОБЛАСТИ РАДЕВИНА

Резюме

В работе анализируется около ста топонимов, мотивированных положением в пространстве. Мы называем их реляционными микропонимами. Выделены предлоги, находящиеся в топонимах предложно-падежной конструкции и в топонимах, возникших сращением предлога с именем существительным. Дана и семантика имен существительных, служащих ориентиром при возникновении реляционных микропонимов. Следуя за предлогами в топонимии области Радевина через реляционные микропонимы, мы получили информацию о конфигурации местности, о типе объектов, преобладающих при наименовании других местоположений, причем мы подтвердили и наличие ранее известных диалектных особенностей исследуемой области.

Ключевые слова: область Радевина, ономастика, реляционные микропонимы.